

اسکان غیر رسمی

و نحوه برخورد با آن

بر اساس روزی جهانتیغ

www.ketab.ir

فیروزی جهانتیغ، تریا، ۱۳۶۹ -

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور	اسکان غیر رسمی و نحوه برخورد با آن / تریا فیروزی جهانتیغ.
مشخصات نشر	تهران: پناه گستر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۶۰ ص.
شابک	۸۵۰۰۰ ریال : 978-600-8078-06-7
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	حومه‌نشینی و حاشیه‌نشینی
موضوع	Suburban life
موضوع	حومه‌نشینی و حاشیه‌نشینی -- ایران -- مشهد
موضوع	Suburban life -- Iran -- Mashhad
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۵ ۵الف۹/۳۵۱HT
رده‌بندی دی‌سی	۳۰۱
شماره ایشناس ملی	۴۲۵۸۷۰۷

انتشارات پناه گستر: تهران صندوق پستی ۱۹۹۷۷۷۴۶۴۹

اسکان غیر رسمی و نحوه برخورد با آن

مولف : فیروزی جهانتیغ
 ناشر : انتشارات پناه گستر
 نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۵
 شمارگان : ۱۰۰ جلد
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۷۸-۰۶-۷
 قیمت : ۸۵۰۰۰ ریال

تهران صندوق پستی ۱۹۹۷۷۷۴۶۴۹

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست

پیشگفتار ۱۱

فصل اول: تعاریف و مفاهیم ۱۳

۱-۱- حاشیه‌نشینی و اسکان غیررسمی ۱۳

۲-۱- سکونتگاه‌های غیررسمی ۱۵

۱-۲-۱- مسائل سکونتگاه‌های غیررسمی ۱۵

۲-۲-۱- مبانی بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی ۱۵

۳-۲-۱- مشخصه‌های این سکونتگاه‌ها ۱۶

۳-۱- طبقه‌بندی و مدل‌های اسکان غیررسمی در ایران ۱۷

فصل دوم: دیدگاه نظری ۱۹

۱-۲- بررسی دیدگاه‌های مختلف درباره اسکان غیررسمی ۱۹

۱-۱-۲- دیدگاه لیبرال (سرمایه‌داری غربی) ۱۹

۲-۱-۲- دیدگاه بنیادگرایی ۱۹

۳-۱-۲- دیدگاه جامعه‌گرایی ۲۰

۴-۱-۲- دیدگاه بوم‌شناختی ۲۰

- ۲۰-۵-۱-۲ دیدگاه نابرابری.....
- ۲۱-۶-۱-۲ دیدگاه منفعل یا نادیده انگارانه (تا دهه ۱۹۶۰).....
- ۲۲-۷-۱-۲ دیدگاه تخریب و برخورد قهر آمیز (۱۹۶۰ تا ۱۹۸۰).....
- ۲۳-۸-۱-۲ دیدگاه بنیادگرا یا رادیکال (۱۹۸۰).....
- ۲۴-۹-۱-۲ دیدگاه اصلاح طلب.....
- ۲۴-۱۰-۱-۲ خودیاری.....
- ۲۵-۱۱-۱-۲ ساخت مسکن اجتماعی یا مسکن متعارف.....

فصل سوم: ریزگی‌ها و پیامدهای سکونتگاه غیررسمی..... ۲۹

- ۲۹-۱-۳ سکونتگاه‌های غیررسمی.....
- ۳۱-۱-۳ ریزگی‌های اقتصادی سکونتگاه غیررسمی.....
- ۳۱-۲-۳ ریزگی‌های کالایی سکونتگاه غیررسمی.....
- ۳۲-۲-۳ پیامدهای اسکان غیررسمی.....
- ۳۲-۱-۳-۱ پیامدهای فضایی - سکون غیررسمی.....
- ۳۲-۲-۳-۲ تشدید جدایی فضایی.....
- ۳۲-۳-۳-۱ جلوگیری از رشد محله‌های مرکزی و متوسط در جهت محله حاشیه نشین.....
- ۳۲-۴-۳-۱ افزایش تراکم جمعیت و ساختمان.....
- ۳۳-۵-۳-۱ مشکلات تاسیسات زیربنایی.....
- ۳۳-۶-۳-۱ کاربرد غیر بهینه زمین.....

فصل چهارم: سیاست مواجهه و مداخله در سکونتگاه غیررسمی..... ۳۵

- ۳۶-۱-۴ نادیده گرفتن.....
- ۳۷-۲-۴ سیاست تخریب و پراکنش.....
- ۳۷-۳-۴ ساخت مسکن اجتماعی یا مسکن متعارف.....
- ۳۷-۴-۴ ارائه زمین و خدمات.....
- ۳۷-۵-۴ آزاد سازی و تثبیت اقتصادی.....

فهرست ۹/

۴-۶- توانمندی سازی ۳۸

۴-۶-۱- ظرفیت سازی و توانمندی سازی ۴۰

۴-۶-۲- ساختار و ابعاد توانمندی سازی ۴۱

۴-۷- ارتقای محیطی ۴۵

۴-۸- تجارب ۴۵

۴-۸-۱- تجارب جهانی مداخله در سکونتگاه‌های غیررسمی ۴۶

۴-۸-۲- تجارب ایران ۴۹

۴-۸-۳- تجارب سازمانهای بین المللی در راستای اسکان غیررسمی ۵۱

فهرست منابع (مأخذ ۵۹

پیشگفتار

بی‌تردید تمامی کشورهای در حال توسعه، مهاجرت را مهم‌ترین مساله جمعیتی خود می‌دانند. هم‌اکنون رشد انفجاری شهرها، بزرگ و تخلیه مراکز روستایی از عمده‌ترین مشکلات رویاروی کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شود. باور همگانی بر این اصل استوار است که نرخ بالای بیکاری، امکانات ناکافی، پایین بودن سطح درآمدی، بیکاری و سرانه‌ها در مناطق روستایی، کمبود امکانات آمد و رفت و دیگر خدمات و عوامل متعصب دیگری سبب مهاجرت مردم به سوی شهرها و علی‌الخصوص شهرهای بزرگ می‌باشد مهاجرین اصولاً به دلیل فقر اقتصادی و عدم مهارت، تخصص و سواد کافی از همان ابتدای امر به سمت جذب توانشی شهرها و مناطق کم‌ارزش شهری شده و به دنبال خود مسائل و مشکلات بسیاری را در مرحله اول برای مدیران و مسئولان شهری و سپس برای سایر شهروندان به وجود می‌آورند، از جمله این موارد می‌توان به مشکلات حاشیه نشینی اشاره کرد.

بنابراین شناسایی وضعیت موجود مهاجرین ساکن در شهر در محلات مختلف چه از لحاظ مبدأ مهاجرتی و چه از نظر انگیزه‌ها و عوامل دخیل در این فرایند امری بسیار ضروری به نظر می‌رسد. رشد بی‌رویه شهرها در کشورهای کمتر توسعه یافته محصول سه عامل اساسی نرخ بالای زاد و ولد شهری، مهاجرت شتابان و تبدیل مناطق روستایی به شهر است که در این فرایند، مهاجرت از نوع بی‌رویه و شتابان نقش محوری دارد. اگرچه به نظر می‌آید مهاجرت، عامل اصلی شکل‌دهی و رشد سکونتگاه‌های غیر رسمی در شهرهاست. واقعیت این است که بخشی از حاشیه‌نشینان، ساکنین همیشگی شهر می‌باشند که به علت فقر

اقتصادی در واحدهای مسکونی غیرمعارف، غیراستاندارد و سکونتگاه‌های غیررسمی زندگی می‌کنند. این سکونتگاه‌ها به مثابه یکی از پیامدها و ویژگی‌های بارز شهرنشینی معاصر در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران می‌باشد (محسنی، ۱۳۸۹: ۵۴).

اهمیت بررسی دیدگاه‌ها و نظریه‌ها پیرامون هر موضوعی از آنجا ناشی می‌شود که با آگاهی و بینش کافی پیرامون دیدگاه‌های مطرح، موضوع مورد پژوهش محقق را در مسیری قرار می‌دهد که دستیابی به اهداف مورد نظر را می‌سازد. هرگاه پذیرفته شود که مبانی نظری در پی توضیح چرایی یک پدیده هستند. از این رو برای مقایسه و و درک رفتارها و ویژگی‌های کلی حاکم بر موضوعات مشابه، باید سیر تفکر و تکامل دیدگاه‌های مختلف و مرتبط با موضوع بررسی شود.